EUROPSKA
KOMISIJA

Bruxelles, 19.11.2024.
COM(2024) 530 final

IZVJEŠĆE KOMISIJE

EUROPSKOM PARLAMENTU

o aktivnostima i savjetovanjima Koordinacijske skupine za borbu protiv mučenja iz članka 31. Uredbe (EU) 2019/125 o trgovini određenom robom koja bi se mogla koristiti za izvršenje smrtne kazne, mučenje ili drugo okrutno, nečovječno ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje

1. Uvod

Na temelju članka 31. stavka 4. Uredbe (EU) 2019/125 od 16. siječnja 2019. („Uredba”) o trgovini određenom robom koja bi se mogla koristiti za izvršenje smrtne kazne, mučenje ili drugo okrutno, nečovječno ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje[1] Komisija mora podnositi godišnje izvješće Europskom parlamentu o aktivnostima, provjerama i savjetovanjima Koordinacijske skupine za borbu protiv mučenja (ATCG). Izvješćem se ne smiju ugroziti poslovni interesi fizičkih ili pravnih osoba.

U ovom su izvješću navedene informacije o aktivnostima Koordinacijske skupine za borbu protiv mučenja u 2023. godini.

2. Regulatorni okvir

Cilj je Uredbe spriječiti s jedne strane izvršenje smrtne kazne, a s druge strane mučenje i drugo okrutno, nečovječno ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje u zemljama izvan EU-a ograničavanjem trgovine određenom robom. U njoj se razlikuju:

- roba koja je sama po sebi namijenjena za zlostavljanje te se njome uopće ne smije trgovati (Prilog II.) i
- roba koja bi se mogla koristiti za mučenje i drugo okrutno, nečovječno ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje (Prilog III.) ili za izvršenje smrtne kazne (Prilog IV.), ali može imati i zakonite namjene, kao što su kazneni progon ili terapijske svrhe.

Trgovina robom navedenom u prilozima II., III. i IV. podliježe određenim ograničenjima. Uredbom se posebno:

i. zabranjuje uvoz u EU, izvoz iz EU-a i provoz kroz EU robe navedene u Prilogu II. koja nema nikakvu praktičnu namjenu osim izvršenja smrtne kazne ili mučenja. Zabranjeno je i pružanje bilo kakve tehničke pomoći u vezi s takvom robom, uključujući osposobljavanje za korištenje njome. Zabranjuje se i oglašavanje takve robe u tiskanim medijima, na internetu ili na televiziji ili radiju te njezino prikazivanje ili nuđenje na prodaju na izložbi ili sajmu;

ii. zahtijeva prethodna dozvola, zasebno za svaki slučaj, za izvoz robe navedene u Prilogu III., koja bi se mogla koristiti za mučenje, ali može imati druge zakonite namjene (npr. kazneni progon). Prethodna dozvola potrebna je i za pružanje tehničke pomoći ili brokerskih usluga u vezi s tom kategorijom robe. Prilog III. ne obuhvaća:

   a) vatreno oružje obuhvaćeno Uredbom (EU) br. 258/2012[2],
   b) robu s dvojnom namjenom obuhvaćenu Uredbom (EU) 2021/821[3] ili

[1] SL L 30, 31.1.2019., str. 1. Nakon više izmjena, Uredba Vijeća (EZ) br. 1236/2005 od 27. lipnja 2005. o trgovini određenom robom koja bi se mogla koristiti za izvršenje smrtne kazne, mučenje ili drugo okrutno, nečovječno ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje (SL L 200, 30.7.2005., str. 1.) kodificirana je kao Uredba (EU) 2019/125.

[2] Uredba (EU) br. 258/2012 od 14. ožujka 2012. o provedbi članka 10. Protokola Ujedinjenih naroda protiv nezakonite proizvodnje i trgovanja vatrenim oružjem, njegovim dijelovima i komponentama te streljivom, kojim se dopunjuje Konvencija Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta (Protokol UN-a o vatrenom oružju), utvrđivanju odobrenja za izvoz vatrenog oružja, mjera za uvoz i provoz vatrenog oružja, njegovih dijelova i komponenata i streljiva (SL L 94, 30.3.2012., str. 1.).

c) robu koja podliježe odredbama Zajedničkog stajališta Vijeća 2008/944/ZVSP[4] i

iii. uređuje trgovina robom iz Priloga IV. koja se može koristiti za izvršenje smrtne kazne (npr. smrtonosnom injekcijom), ali se može koristiti i u zakonite terapijske svrhe. Posebna dozvola (opća izvozna dozvola Unije, GEA) uvedena je radi kontrole izvoza takve robe i sprečavanja njezina prijenosa za upotrebu pri usmrćivanju ubrizgavanjem smrtonosne injekcije, bez ograničenja trgovine tom robom za medicinske, veterinarske ili druge zakonite svrhe.

3. Aktivnosti Koordinacijske skupine za borbu protiv mučenja

Koordinacijska skupina za borbu protiv mučenja osnovana je Uredbom (EU) 2016/2134 Europskog parlamenta i Vijeća[5] kako bi razmatrala pitanja povezana s primjenom Uredbe.

Koordinacijska skupina služi kao platforma u okviru koje stručnjaci država članica i službe Komisije razmjenjuju informacije o administrativnim praksama i raspravljaju o pitanjima tumačenja Uredbe, tehničkim pitanjima u pogledu robe koja je na popisu, razvoju događaja povezanim s Uredbom i svim drugim pitanjima koja se mogu pojaviti. Osim toga, Komisija se pri izradi delegiranih akata savjetuje s Koordinacijskom skupinom u skladu s načelima utvrđenima Međuinstitucijskim sporazumom od 13. travnja 2016. o boljoj izradi zakonodavstva[6].

Koordinacijska skupina za borbu protiv mučenja sastala se dvaput 2023., 27. travnja i 23. studenog, u virtualnom formatu, radi razmjene informacija o nizu pitanja u vezi s provedbom Uredbe sažetih u nastavku.

3.1. Razvoj događaja u vezi s temeljnim aktom

Tijekom 2023. nije donesen nijedan delegirani akt o izmjeni Uredbe.

3.2. Informacije o trgovini: dostavljanje podataka

Komisija je izložila aktualno stanje godišnjeg izvješća iz članka 26. stavka 3. Uredbe. Komisija je predstavila novu funkciju kojom se tijela u državama članicama pozivaju da propisane podatke za potrebe izvješćivanja učitaju izravno u elektronički sustav za robu s dvojnom namjenom u okviru modula povezanog s Uredbom protiv mučenja. Time se nastoji pojednostavniti i olakšati objedinjavanje podataka u svim državama članicama. Prikupljene informacije prvenstveno uključuju vrstu robe, odredište izvoza i krajnju namjenu. Ti su elementi navedeni i u godišnjem izvješću Komisije. Osim toga, Komisija je u navedenom izvješću dostavila informacije o podacima o trgovini nakon njegova donošenja[7].

---

[3] Uredba (EU) 2021/821 od 20. svibnja 2021. o uspostavi režima Unije za kontrolu izvoza, brokeringa, tehničke pomoći, provoza i prijenosa robe s dvojnom namjenom (preinaka) (SL L 206, 11.6.2021., str. 1.).
[4] Zajedničko stajalište Vijeća 2008/944/ZVSP o definiranju zajedničkih pravila kojima se uređuje kontrola izvoza vojne tehnologije i opreme (SL L 335, 13.12.2008., str. 99.).
[5] Uredba (EU) 2016/2134 Europskog parlamenta i Vijeća od 23. studenog 2016. o izmjeni Uredbe Vijeća (EZ) br. 1236/2005 o trgovini određenom robom koja bi se mogla koristiti za izvršenje smrtne kazne, mučenje ili drugo okrutno, nečovječno ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje (SL L 338, 13.12.2016., str. 1.).
[6] SL L 123, 12.5.2016., str. 1.
[7] COM(2023) 689 final, 8.11.2023. i prilozi od 1. do 11. kako su ispravljeni (C (2024) 2491 final, 10.4.2024.

3.3. Komisijina neformalna skupina stručnjaka

Komisija je nastavila obavješćivati Koordinacijsku skupinu za borbu protiv mučenja o aktivnostima neformalne skupine stručnjaka osnovane u skladu sa zaključcima njezina izvješća o preispitivanju[8]. Neformalna skupina objedinjuje različita stajališta (npr. zagovaranje, kazneni progon, istraživanje i carinu). Njezina je funkcija isključivo savjetodavna i komplementarna s onom koju osigurava Koordinacijska skupina.

Tijekom 2023. Koordinacijska skupina obaviještena je o raspravama u okviru neformalne skupine stručnjaka u vezi s jačanjem Uredbe. Neformalna skupina stručnjaka ocijenila je tehnološki razvoj i nove proizvode te upotrebu određene opreme za kazneni progon koja se upotrebljava u policijskoj praksi, uključujući robu koja se upotrebljava u slučajevima kad kretanje nije ograničeno, primjerice tijekom mirnih okupljanja.

S ciljem jačanja Uredbe te u skladu sa zaključcima Komisijinog izvješća o preispitivanju iz 2020., neovisna skupina stručnjaka razmotrila je premještanje određene robe iz jedne kategorije (Prilog III.) u drugu (Prilog II.) te dodavanje određene nove robe koja trenutačno nije navedena ni u jednom od priloga Uredbe. Stručnjaci za sigurnosni sektor naveli su da je pri razmatranju robe koja se upotrebljava za kazneni progon ili u pritvoru najvažnije utvrditi je li ona „potrebna" i, ako jest, zadovoljava li njezin dizajn kriterije čovječnosti.

Za učinkovitost kontrole farmaceutskih proizvoda koji se mogu upotrebljavati za smrtonosne injekcije najvažnije je partnerstvo s industrijom i njezini protokoli za samoregulaciju koji su se pokazali presudnima za sprečavanje upotrebe farmaceutskih proizvoda EU-a u izvršavanju smrtnih kazni.

Iznesena je i zamisao o općoj zabrani osposobljavanja za zlouporabu bilo koje opreme za kazneni progon kojom se olakšava mučenje ili zlostavljanje. Rasprave neformalne skupine doprinijele su nacrtu prijedloga delegiranog akta koji je Komisija predstavila Koordinacijskoj skupini[9].

3.4. Suzbijanje trgovine proizvodima koji služe za mučenje

Komisija je izvijestila Koordinacijsku skupinu o sadržaju godišnjeg tematskog izvješća posebne izvjestiteljice UN-a za mučenje Alice Edwards o „globalnoj trgovini oružjem, opremom i uređajima kojima se tijela kaznenog progona i druga javna tijela mogu koristiti za mučenje ili postupanje i kažnjavanje na drugi okrutan, nečovječan ili ponižavajući način", objavljenog 24. kolovoza 2023.

Posebna izvjestiteljica UN-a u izvješću donosi godišnji pregled trendova i novosti povezanih s mučenjem, kao i tematsku studiju o globalnoj trgovini oružjem, opremom i uređajima kojima se koriste tijela kaznenog progona i druga javna tijela, a koji bi se mogli upotrijebiti za mučenje i drugo okrutno, nečovječno ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje.

Komisija je istaknula važnost ovog izvješća u kontekstu mogućeg jačanja Uredbe EU-a.

Nadalje, u izvješću se navodi popis robe koja se sama po sebi smatra okrutnom, nečovječnom ili ponižavajućom i koja bi kao takva trebala biti zabranjena (nepotpuni popis 20 vrsta

[8] COM(2020) 343 final, 30.7.2020.
[9] Suradnja sa stručnjacima u okviru Koordinacijske skupine je u tijeku.

opreme/oružja). Zatim se preporučuje popis robe koju bi trebalo regulirati na nacionalnoj i međunarodnoj razini. Iako ti predmeti imaju zakonitu namjenu, mogu se zloupotrijebiti za mučenje i stoga zahtijevaju posebnu razinu nadzora.

U zaključku izvješća donosi se preporuka o „razvijanju međunarodnog instrumenta za suzbijanje trgovine proizvodima koji služe za mučenje kako bi se dopunile i ojačale postojeće obveze zabrane i sprečavanja mučenja i drugog okrutnog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja”.

Komisija je obavijestila Koordinacijsku skupinu i o skupini od više od trideset organizacija civilnog društva iz svih regija koje podupiru aktualne mjere za suzbijanje trgovine proizvodima koji služe za mučenje. Te su organizacije udružile snage kako bi pozvale na sklapanje međunarodnog ugovora kojim bi se kontrolirala trgovina proizvodima za mučenje koji se upotrebljavaju za suzbijanje mirnih prosvjeda i zlostavljanje pritvorenika u cijelom svijetu. U izjavi potpisanoj u Londonu u siječnju 2023. nevladine organizacije za ljudska prava pozvale su na sklapanje ugovora o zabrani proizvodnje opreme koja je sama po sebi namijenjena za zlostavljanje i trgovine njome, kao i na uvođenje kontrola trgovine standardnijom opremom za kazneni progon koje se temelje na ljudskim pravima.

3.5. Daljnje postupanje u vezi s izvješćem Komisije o preispitivanju: jačanje Uredbe (EU) 2019/125

Komisija je Koordinacijskoj skupini predstavila nacrt prijedloga delegiranog akta koji je naknadno proslijeđen stručnjacima Koordinacijske skupine radi dobivanja povratnih informacija. Nacrt prijedloga, osmišljen radi jačanja Uredbe (EU) 2019/125, temelji se na Komisijinu izvješću o preispitivanju za 2020., radu neformalne skupine stručnjaka i izvješćima posebne izvjestiteljice UN-a za mučenje. Komisija je istaknula izvješće posebne izvjestiteljice UN-a za mučenje dr. Alice Jill Edwards iz listopada 2023. u kojem je navela 20 vrsta opreme za kazneni progon koja je sama po sebi namijenjena za zlostavljanje i koju bi trebalo zabraniti, te dodatnih 17 vrsta opreme za kazneni progon koja ima zakonitu namjenu, ali se može zloupotrijebiti za mučenje i čija se trgovina mora strogo kontrolirati. Komisija je naglasila da nacrt prijedloga priprema na temelju načela zakonitosti, nužnosti i proporcionalnosti te da će se savjetovati s Koordinacijskom skupinom za borbu protiv mučenja.